
ТЕМА 6. ПОЛЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА ДОБИ РОМАНТИЗМУ

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ПЕРЕДУМОВИ

- 10 ті- 60-ті роки ХІХ ст. – розвиток романтизму - період національно-визвольної боротьби після третього розподілу Польщі,
- створення підпільних спілок, зростання національного самоусвідомлення, звідси інтерес до фольклору, до історії країни.
- вплив західноєвропейського романтизму.
- загострення протиріч, що призвели до повстання 1830 р.
- романтизм став виразником намірів до відродження країни, знаменом кількох національних повстань, боротьби за знищення феодально-абсолютистського ладу.

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛЬСЬКОГО РОМАНТИЗМУ:

- Етапи його розвитку збігалися з етапами визвольного руху, визначені національними повстаннями; 1830–1831, 1846 – 1848, 1863–1864 рр.
- Бунтарський зміст – ключовою стає тема свободи.
- Провідні жанри – балада, поема («поетична повість»), романтична драма
- Зв`язок з національною просвітницькою традицією
- Аналіз трагічних підсумків революції
- Використання фольклорних сюжетів, мотивів, стилістичних засобів
- Цікавість до історії Польщі, її інтерпретація в романтичному дусі

Юліуш Словацький

Народився 4 вересня 1809 року у місті Кременець на Волині.

- відтворює чимало подій з історії України (драми: «Срібний сон Саломеї», «Беньовський» та «Ксьондз Марек» — з доби Коліївщини та Барської конфедерації; «Ян-Казимир» — дійшла в уривках, з часів Хмельниччини),
- змальовує пейзаж Волині і Поділля та міста Кременця («Фантазій», «Балладина», «Лілля Венеда»),
- використовує українські мовні елементи (Українська думка, Змій);
- події в драмі «Мазепа» відбуваються в одному з подільських замків. У поетичній повісті «Змій» поет у фольклорному дусі відтворює образ козацтва.

Мелодія, I

1

В душі моїй горить блиск щастя і надій,
І сміхом радості моє обличчя сяє.
Ні, маю на лиці я посміх не такий,
Коли моя душа в собі печаль ховає.

2

Не довго променюсь я радісним лицем,
Бо гасне сміх, в душі лишивши жаль, мов кару.
Так захід сонця млу поймає багрецем,
Холодну і смутну оздоблюючи хмару.

3

Купуєм щастя ми ціною мук і бід,
Незгода почувань терзає дух людини,
Але, опалений промінням сонця, цвіт
Іще жадливіш п'є холодних рос краплини.

4

Ох, насолод життя найкраще той зазна,
Хто сприйме молодим дари щасливі долі,
А той, чиє чоло вкриває сивина,
В минулім хай живе!.. Минуле гоїть болі.

5

Надгробцем перед ним закрите майбуття,
Він так, як змолоду, не вчує насолоду.
Мов сонце взимку, — блиск одрад його життя
Осяє хмуру млу, та не розтопить льоду.

1826

Не може недоля мене пригнобити,
Я маю дорогу второвану й гошу;
Дорога ця: жити — страждати — творити,
І так я роблю, більш зробити не можу.

Кохання колишнього світлі години,
Посвітачі в сяйві зірниць заяснілі;
Тепер же значніші є справи в людини,
Великі й печальні, мов сонце на схилі.

Годинник життя наставляють ці справи
І дух, наче жайвір, з них в просторінь
пряне.

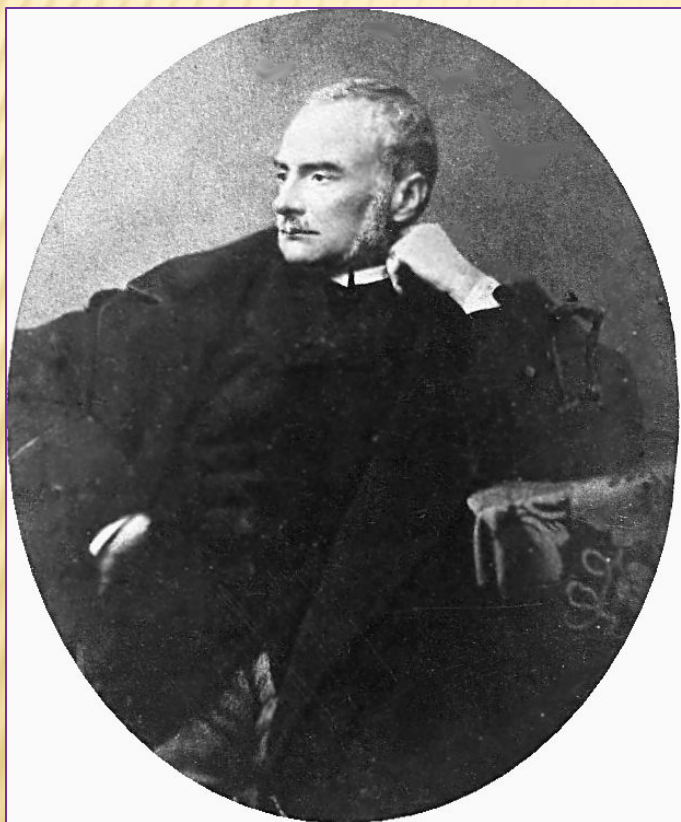
Дай поміч ти жайвору, боже мій правий,-
Хай весело злине, хай високо стане.

Я краще скажу: як життя пригасає,
Угору душа, наче ластівка, мчиться.
Дай поміч тій пташці, що в світло безкрає
Втопила свої звеселілі очиці.

1845

Пер. М. Бажана

Зигмунт Красінський

Граф, польський поет та драматург.

Наслідував готичні романи і Вальтера Скотта.

Через кілька років після Листопадового повстання 1830 р., що скінчилося цілковитою поразкою поляків, написав свої найвидатніші твори — драми «Небожественна комедія» (1833, вид. 1835) та «Іридйон» (1833-34, вид. 1836), вперше надруковані анонімно. У них автор глибоко, в містично-релігійному дусі, осмислив невдачі польської національно-визвольної боротьби, показав своє бачення її сенсу і задач.

Визначним поетичним твором є «Псалми майбутнього» (1843, 1845-46), складені під сильним впливом антиреволюційного, миролюбиво-божественного світогляду автора.

Ципріан Каміль Норвід

Польський поет, драматург, прозаїк, живописець.

Автор новел («Ad leones!», 1883, тощо), поем, драм. Серед кращих творів Норвіда - поетичний цикл «Vade tecum» (1865-1866), філософська поема «A Dorio ad Phrygium» (1871), трагедії «За кулісами» (1865-1866), «Клеопатра» (Kleopatra i Cezar, 1870 -- 1872), «Перстень великосвітської дами» (Pierścień Wielkiej Damy, czyli Ex-machina Durejko, 1872).

У польській поезії ХІХ століття Норвід займає особливе місце як творець, що відійшов від романтичного стилю А. Міцкевича і Ю. Словацького, започаткував інтелектуальну лінію, котра знайшла свій розвиток в творчості найбільших польських поетів ХХ століття.

АДАМ МІЦКЕВИЧ (1798 – 1855)

ПЕРІОДИЗАЦІЯ ТВОРЧОСТІ

- — ранній, віленсько-ковенський (до 1824 р.). Найкращими творами цього періоду вважаються: «Ода до молодості» (1820) «Балади й романси» (1822), поема «Гражина» (1823);
- — російський (1824-1829): «Кримські сонети» (1826), «Конрад Валленрод» (1828);
- — період еміграції (1830-1855): закінчено «Дзяди», створено «Пана Тадеуша».

Колона Міцкевича у Львові.
Ск. Антон Попель

БАЛАДИ МІЦКЕВИЧА. «СВІТЯЗЬ»

- **Композиція:**
Експозиція: опис озера Світязь. Зав'язка: бажання дізнатися про таємницю озера.
Розвиток дії: поява князівни, розповідь про Туганову державу, напад ворогів.
Кульмінація: небажання потрапити в неволю та добровільна смерть.
Розв'язка: біле латаття як згадка про подвиг народу.
- **Реальне:** напади ворогів; деякі патріоти віддають перевагу смерті, а не ганьбі, неволі; підкорення ворогом. **Фантастичне:** персонаж — світязянка, яку витягли рибалки; занурення міста у воду
- **Образи балади:** жителі міста – люди сміливі, горді. Вони обрали волю і смерть, але не скорилися ворогові.
- **Символи балади "Світязь":**
Вода — символ першоматерії, плодючості, початку й кінця всього суцього на землі; у християн — символ очищення від гріхів, смерті й поховання, життя і воскресіння із мертвих, чесності й правдивості, сили, дівчини та жінки.
- **Синій, блакитний колір** — символ довір'я, безкінечності, суму. Це колір неба і води. У християнській культурі він асоціюється з вічною божественною істиною. Означає також доброчесність, добру славу, вірність.
- **Білий колір** — символ невинності, чистоти, доброчесності, світла, сонця, життя, вічності. У християнських традиціях біле означає спорідненість із Божим світом. У білому зображуються ангели, святі. Водночас білий має і протилежну символіку: це знак смерті, порожнечі, мовчання.
- **Лілія (купава)** — символ цноти, чистоти, непорочної краси. Водночас вона — символ смерті, відданості, квітка Пресвятої Діви.
- **Зелений колір** — колір трави, символ природи, молодості, плодючості, краси і радості, ствердження життя, миру.

ПОЕМУ «КОНРАД ВАЛЛЕНРОД», ДО ЯКОЇ ВХОДИТЬ БАЛАДА «АЛЬПУХАРА», МІЦКЕВИЧ ПРИСВЯТИВ ГЕРОЇЧНІЙ БОРОТЬБІ СВОГО НАРОДУ ПРОТИ ТЕВТОНСЬКОГО ОРДЕНУ ХРЕСТОНОСЦІВ У XIV СТ.

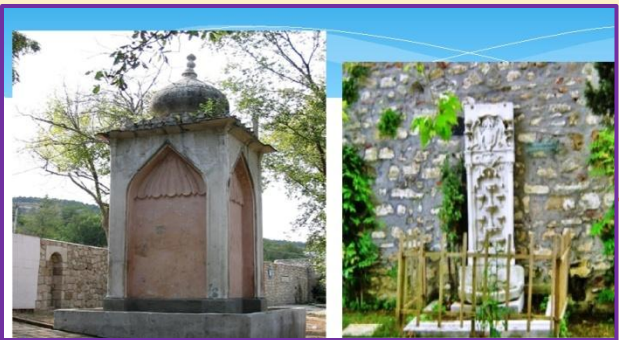
- На початку VII століття на півночі Піренейського півострова почалася РЕКОНКІСТА – відвоювання християнами у маврів рідних земель. Тривала реконкіста майже 800 років і закінчилася в 1492 році захопленням Гренади – останнього оплоту мусульман.

- розпалював дух патріотизму
- романтична загадковість
- маскуванню героя
- мотив зречення особистого щастя
- декабристські настрої і мотиви
- посилення на суд народної пам'яті

Гранад
а.

Падіння Гранади.

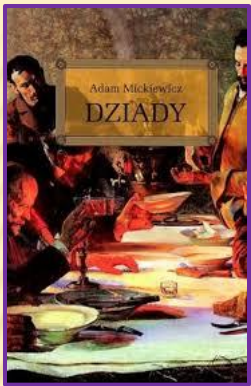

ОСОБЛИВОСТІ “КРИМСЬКИХ СОНЕТІВ”

- У тісних межах жанру – краса і строкатість життя (пейзажі, пристрасті, філософські роздуми)
- Любовна тема – на 2 плані. Пошуки себе, кохання, істини, дороги, батьківщини
- Проблеми: свобода і неволя, ідеал та дійсність, життя і смерть
- Контрасти: схід і Захід, природа і душа, думки і почуття
- Ритм – прискорення та уповільнення
- Постійні образи-символи
- Циклізація за рахунок єдності ліричного героя (пілігрим, вигнанець) та ліричного сюжету
- Живописність : східна та південна екзотика у зіставленні з суворою, але прекрасною рідною природою
- Особисте піднесене до високого рівня узагальнення
- Розвиток форми сонету
- Звукові, кольорові, пластичні образи
- Музичність (повтори, ритм, асонанс, алітерація)

“ДЗЯДИ”

1823 - 1832

- ❑ **Жанр** - драматична поема. Драматичні частини знаходяться в обрамленні поетичних.
- ❑ **Складається** з прологу «Упир», трьох частин, назви яких порушують цифрову послідовність – друга, четверта і третя. За ними - цикл віршів «Уривок третьої частини». Існує також незакінчена перша частина, «Дзяди – уявлення».

Провідні теми 1 ч.:

- ❑ двосвіття і ідеальної любові,
- ❑ забарвлена месіанством любов до батьківщини
- ❑ пам'яті, яку Міцкевич вирішує крізь призму народної слов'янської міфології, звертаючись до поминального обряду (dziady)
- ❑ герой, який виступає в образі Примари, з'являється під час поминального обряду
- ❑ беруть участь представники реального і потойбічного світу, які розповідаючи про своє життя на землі, про любов і відмову від неї, про ненависть
- ❑ «Дзяди» завершуються **циклом віршів «Уривок»**, де вводиться тема польського вигнання, Вавилона-Петербурга, Росії з її безмежним простором, готової поглинути борців за свободу.

Дзяды, ч. 3, Отрывок, Смотр войска, перевод В. Левика

Сегодня смотр. На башне десять бьет.
Мороз – колючий. Но толпа густая
Все прибывает, площадь обрамляя,
Как темный берег – чашу светлых вод.
Любого пикой оттеснить готовы
Или нагайкой съездить по лицу,
Как над водою чайки-рыболовы,
Казачи заметались на плацу.....
Играют трубы – конница въезжает.
Тут всех мастей, цветов и форм игра,
Все яркое, все взоры поражает:
Папахи, шапки, каски, кивера.
Так на прилавке шапочник с утра
Раскладывает свой товар. Гусары,
Драгуны, кирасиры, полк улан
Все блещут медью, словно самовары,
И снизу – морда конская, как кран.....
Внезапно все застыло в тишине.
Царь едет, царь! В кортеже генералы,
Полк адъютантов, старцы-адмиралы,
Но первым – царь на белом скакуне.
Кортеж причудлив. Те желты, те сини,
Нет счета лентам, ключикам, звездам,
Портретикам, и пряжкам, и крестам.
Так на ином заправском арлекине
Побольше пестрых насчитаешь блях,
Чем пуговиц на куртке и штанах.
Любой блестящ и горд, но вся их сила
В улыбке государевых очей.

Мундир зеленый с золотым шитьем
Был на царе. Рожденный солдафоном,
Он сросся с облачением зеленым
Растет, живет и даже тлеет в нем.
Едва на ножки стал наследник царский,
Ему приносят пушечку и кнут,
Игрушечную сабельку дают,
Рядят в мундир казацкий иль гусарский;
И сабелькой по кубикам вода,
Как войско, их выстраивает в слог
Иль такт, в танцклассе упражняя ноги,
Отхлестывает кнутиком дитя.

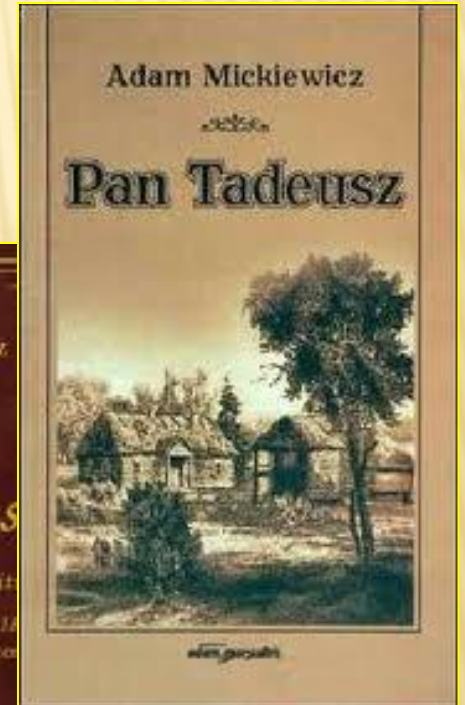
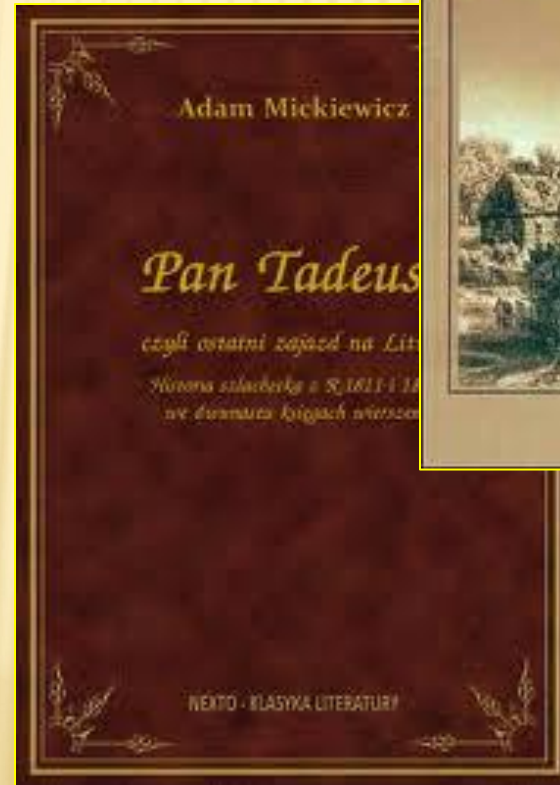
..
Вот почему Европа их боится,
Ведь каждый царь воспитывался так.
Старик Красицкий прав: как говорится,
Мудрец докажет, разобьет дурак.....

И в удивленье ахнула Европа:
"Царь Петр Россию цивилизовал!"
Он завещал наследникам короны
Воздвигнутый на ханжестве престол,
Объявленный законом произвол
И произволом ставшие законы,
Поддержку прочих деспотов штыком,
Грабеж народа, подкуп чужеземцев,
И это все – чтоб страх внушать кругом
И мудрым слыть у англичан и немцев.
Но дайте срок, француз, германец, бритт!
Когда начнут вас потчевать кнутами,
Когда указы зажужжат над вами,
Когда ваш край пожаром загудит
(О, разве это выразить словами!),
Когда вам царь прикажет обожать
Мундир, этап, Сибирь, остроги, плети,
С какою песней вы и ваши дети
Царю восторг придете выражать?

- Там була видана поема “*Пан Тадеуш*” (1834).

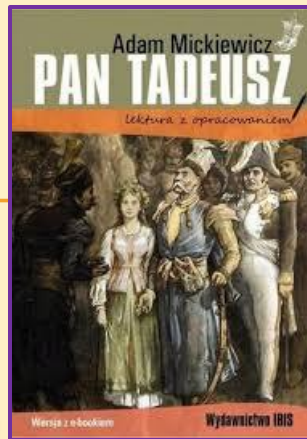

У 1840-1842 рр. читає спочатку курс греко-римської літератури в Лозанні, а потім-курс слов'янських літератур в Колледж де Франс у Парижі.

“ПАН ТАДЕУШ”

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ:

- Повернення до дитинства (гімн батьківщині і плач за нею)
- Енциклопедична панорама життя шляхти початку століття
- Протистояння двох родів через напівзруйнований палац
- Оповідь про прихід французького війська до Литви
- Шляхетський побут
- Картини природи
- Соціально-психологічні типи (прихильники старовини, західники, люди з Петербургу)
- Поєднання романтичних та реалістичних тенденцій
- Історизм (гумор і соціальна критика)
- Епілог – підсумок зусиль з демократизації польської літератури

Литва! Моя Отчизна! Как здоровье
Которое оценят при условии
Потери. И с тобой расставшись
Пишу я о тебе истосковавшись.

Царица и защитница Ченстоховы
Сиянием врат осветишь горы,
Где Новогрудок и его народ
Меня исцелишь и продлишь мой год
От материнских слез, твоей опеки
Пожертвовав и после тронув веки
Сейчас пешком, на твой святой порог
Вернулся бы, помилуй Бог.

Всех возвращать назад имеешь силу
И несмотря, что на душе уныло
К холмам лесным, лугам, что видит око
Раскинувшись над Неманом широко
К полям, где колосятся нивы
Пшеницы золотой разливы
Где снег напомним, гречка вам
случайно
Румянцем клевер вас одарит на
прощанье
Касаясь лентой, словно волны суши
Стоят листвой в тиши качаясь груши.

▣ Среди полей, где слышно ручья
грёзы
На небольшом холме шумят березы
Там дом стоит и вид его почтенный
Окрашенные белым светят стены
Деревьев зеленью от взора скрытый
От ветра осенью под их защитой.
Дом невелик и выглядит смиренно
Сарай есть рядом, стоги сена.
Под крышей не вмещаются, зажаты
Но видно, что зерном края богаты.
Да копны всюду вдоль и поперек. На
поле
Как звездам в небе им раздолье
Плугам работы, что не счесть
Весь чернозем, всё, что там есть
Весь огород, ряды из грядок
В доме достаток и порядок
Открыв ворота всех зовут
Гостям, проходим рады тут.

У 1855 р. Міцкевич залишає спокійне життя у Парижі та разом із польським загоном вирушає до Туреччини для участі в російсько-турецькій війні, але у квітні 1855 року померла його дружина, а 26 листопада того ж року раптово помирає від холери і сам поет.

ДІМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВИЧА У НОВОГРУДКУ (БІЛОРУСЬ).

Кімнати у будинку-музеї

Вавельське підземелля у Кракові

ТВОРЧИСТЬ АДАМА МІЦКЕВИЧА ВІДОМА В УКРАЇНІ З 20-30-Х РОКІВ ХІХ СТОЛІТТЯ
ЗАВДЯКИ ПЕРЕКЛАДАМ І ПЕРЕСПІВАМ ТАКИХ ПИСЬМЕННИКІВ:

Іван Франко

Андрій Малишко

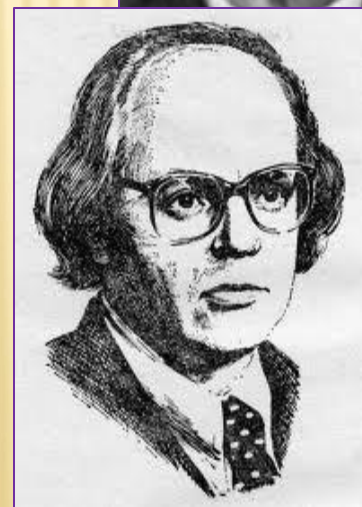
Максим
Рильський

Леся Українка

Микола Бажан

Іван Драч